

บทความวิจัย

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดขอนแก่น

กนิษฐา ขาลีเปลี่ยม ไกรเลิศ ทวีกุล* และ ผาภจิต ปาลินทร

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและเกษตรเชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

ข้อมูลบทความ

Article history

รับ: 2 พฤศจิกายน 2563

แก้ไข: 2 กุมภาพันธ์ 2564

ตอบรับการตีพิมพ์: 11 กุมภาพันธ์ 2564

ตีพิมพ์ออนไลน์: 28 มิถุนายน 2564

คำสำคัญ

มันสำปะหลัง

การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

ความคิดเห็น

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่าง 166 ราย สุ่มตัวอย่างโดยเลือกเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งสิ้น 9 อำเภอ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง มีความเห็นต่อโครงการว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึง 9 ด้าน (69 ประเด็น) โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวม 1.61 ± 0.41 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านแนวทางการดำเนินโครงการ (ค่าเฉลี่ย 1.74 ± 0.34) 2) ด้านคุณสมบัติและเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ย 1.74 ± 0.34) 3) ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด (ค่าเฉลี่ย 1.69 ± 0.29) 4) ด้านการจัดการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 1.66 ± 0.44) 5) การจัดประชุม/อบรม (ค่าเฉลี่ย 1.58 ± 0.47) 6) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.55 ± 0.43) 7) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 1.54 ± 0.47) 8) ด้านประชาสัมพันธ์โครงการ (วิธีการ/ช่องทางการประชาสัมพันธ์) (ค่าเฉลี่ย 1.54 ± 0.47) และ 9) ด้านการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.53 ± 0.47) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรเล็งเห็นถึงความสำคัญของโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรกรให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและมีแนวโน้มที่เกษตรกรจะปฏิบัติตามการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่องและการผลิตมันสำปะหลังในปีถัดไปมีแนวโน้มจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทนำ

สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีการแข่งขันในด้านคุณภาพและปริมาณ และยังมีต้นทุนการผลิตที่สูง ทำให้เกษตรกรรายย่อยประสบปัญหาในการผลิต

และจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ตนเองผลิตได้รวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูลทรัพยากร แหล่งทุน และการตลาดมีน้อย จากการที่เกษตรกรรายย่อยต่างคนต่างผลิตสินค้าเกษตรของตนเอง ทำให้ยากต่อการจัดการผลผลิตให้มีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตที่มี

*Corresponding author

E-mail address: tkrai@kku.ac.th (K.Taweekul)

Online print 28 June 2021. Copyright © 2021. This is an open access article, production and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2021.11>

คุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายในเรื่องการจัดทำแปลงเกษตรขนาดใหญ่ โดยให้เกษตรกรรายย่อยมีการรวมพื้นที่และรวมกลุ่มการผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ โดยมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง ตั้งแต่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรมีความสามารถการจัดการการผลิตสินค้า การวางแผนการผลิตการเกษตรไปจนถึงการตลาดให้มีมาตรฐานเช่นเดียวกับแปลงขนาดใหญ่ Department of Agricultural Extension (2015)

การจัดการบริหารการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นแนวคิดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ดำเนินการใน ปี 2558 นำไปประยุกต์ใช้ในหลายโครงการ ทั้งทางด้านพืช ประมง ปศุสัตว์โดยดำเนินการ 77 จังหวัด พื้นที่นำร่อง 219 จุด ดำเนินการในพืช 13 ชนิด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง สับปะรด ปาล์มน้ำมัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มังคุด ทูเรียน ลำไย มะม่วง เงาะ ส้มโอ มะพร้าว น้ำหอม และผักเพื่อลดต้นทุน บริหารการผลิต ทำตลาดร่วมกัน Department of Agricultural Extension.(2015) ซึ่งจังหวัดขอนแก่น เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกมันสำปะหลังจำนวนมากจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ทั้งหมด 26 อำเภอ มีจำนวนของเกษตรกรที่มาปรับปรุงทะเบียนปลูกมันสำปะหลังทั้งหมด 14,202 ครัวเรือน 147,112 ไร่ ซึ่งมีเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 246 ราย จนกระทั่งในปี 2562 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 880 ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการ 10,882.25 ไร่ จะเห็นว่าใน พ.ศ. 2562 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่า จากปีแรกของจำนวนผู้สมัครเข้าร่วมโครงการ Department of Agricultural Extension (2019) คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนเกษตรกรทั้งหมด ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดขอนแก่นถึงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดขอนแก่น โดยทำการประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 3 ระดับได้แก่ เหมาะสมมาก เหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่มันสำปะหลัง และเพื่อสามารถนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินกิจกรรม

ภายใต้โครงการแปลงใหญ่ การรวมกลุ่มกันผลิตและการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มผู้ปลูกมันสำปะหลังในลำดับต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่มันสำปะหลังในจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2560 - 2562 สุ่มตัวอย่างโดยเลือกเฉพาะอำเภอที่มีเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งสิ้น 9 อำเภอที่ จากทั้งหมด 26 อำเภอ ได้แก่ กระนวน อุบลรัตน์ เมือง เมืองพล โนนศิลา เปือยน้อย บ้านไผ่ ขนบท และอำเภอมัญจาคีรี เกษตรกรทั้งหมด 880 ราย กำหนดจำนวนตัวอย่างจากแต่ละอำเภอให้เป็นสัดส่วนกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ 166 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพการปลูกมันสำปะหลัง และส่วนคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดขอนแก่นมี 9 ด้าน ได้แก่ ด้านแนวทางการดำเนินงาน ด้านคุณสมบัติและเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการจัดการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านการวางแผนการผลิต ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ด้านการจัดประชุม/อบรม ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ (วิธี/ช่องทางการประชาสัมพันธ์) ได้กำหนดคำตอบเป็นแบบประเมินค่า มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด โดยมีตัวเลือก 3 คำตอบคือ เหมาะสมมาก ให้ค่าคะแนน (2) เหมาะสมน้อย ให้ค่าคะแนน (1) ไม่เหมาะสม ให้ค่าคะแนน (0) (บุญชม ศรีสะอาด, 2532) จากนั้นแปลความหมายโดยใช้ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (1) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.34 - 2.00 = เหมาะสมมาก (2) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67 - 1.33 = เหมาะสมน้อย (3) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 - 0.66 = ไม่เหมาะสม และวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพการปลูกมันสำปะหลัง โดยใช้ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ค่าสูงสุดของข้อมูล (maximum) และค่าต่ำสุดของข้อมูล (minimum) ซึ่งได้ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์แล้วพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficients alpha; α) เท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นระดับที่มีความเชื่อถือได้

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้จำนวน 166 ราย พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ร้อยละ 62.7 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53.21 ± 0.49 ปี ร้อยละ 56.0 จบระดับการศึกษาประถมศึกษา สถานภาพเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 94.0 สมรสแล้วมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.79 ± 1.72 ราย สูงสุด

12 คน ต่ำสุด 1 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 27.56 ± 15.50 ไร่ สูงสุด 95 ไร่ ต่ำสุด 8 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็นที่นาเฉลี่ย 11.46 ± 5.59 ไร่ ที่ไร่เฉลี่ย 14.86 ± 9.43 ไร่ ที่สวนเฉลี่ย 9.31 ± 9.01 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 3.33 ± 3.61 ไร่ และบ่อปลา/บ่อกุ้งเฉลี่ย 8.63 ± 0.99 ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.8 มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเอง มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.68 ± 1.42 คน เป็นแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.33 ± 0.80 คน และนอกภาคการเกษตร 1.96 คน ร้อยละ 89.2 มีการกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. ร้อยละ 74.1 เฉลี่ยครัวเรือนละ 264,349.59 บาท เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 14.33 ± 8.78 ไร่ มีประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 12.80 ± 7.60 ปี เกษตรกรปลูกพันธุ์ ปลูกพันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ร้อยละ 92.8 ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรเก็บพันธุ์ไว้ใช้เองเพื่อทำเป็นท่อนพันธุ์ในฤดูกาลถัดไป ร้อยละ 72.3 เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังที่อายุเฉลี่ย 9.15 ± 1.00 เดือนส่วนใหญ่ร้อยละ 81.3 จำหน่ายมันสำปะหลังโดยวิธีขายปลีกให้แก่ลานมันของเอกชนแบบวัดเปอร์เซ็นต์แบ่งร้อยละ 64.5 ในราคาเฉลี่ย 2.01 ± 0.08 บาท ต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย 3,724.10 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้เฉลี่ยคิดเป็น 3,788.27 บาท/ไร่ และต้นทุนเฉลี่ย คิดเป็น 2,547.28 บาท/ไร่

ด้านความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดขอนแก่น ได้ศึกษา 9 ด้านของโครงการแปลงใหญ่ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในด้านต่าง ๆ มีความเหมาะสมมากทั้ง 9 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ 1) ด้านแนวทางการดำเนินงานโครงการแปลงใหญ่ จากทั้งหมด 10 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.74 ± 0.34 มีความเหมาะสมมาก 2) ด้านคุณสมบัติการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ จากทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.74 ± 0.34 มีความเหมาะสมมาก 3) ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด จากทั้งหมด 19 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.69 ± 0.29 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี จากทั้งหมด 5 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.66 ± 0.44 มีความเหมาะสมมาก 5) ด้านการจัดประชุม/อบรม จากทั้งหมด 4 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.58 ± 0.47 มีความเหมาะสมมาก 6) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จากทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.55 ± 0.43 มีความเหมาะสมมาก 7) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆจากทั้งหมด 3 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.54 ± 0.47 มีความเหมาะสมมาก 8) ด้านประชาสัมพันธ์

โครงการ วิธีการช่องทางการประชาสัมพันธ์ จากทั้งหมด 10 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.54 ± 0.47 มีความเหมาะสมมาก และ 9) ด้านการวางแผนการผลิต จากทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเป็น 1.53 ± 0.47 มีความเหมาะสมมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pongsaripop Thongsirawisuraket (2019) ที่พบว่าปัจจัยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ การฝึกอบรมและสัมมนา และปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการสนับสนุนโครงการ แต่ทั้งนี้ หากพิจารณาประเด็นย่อยจากทั้งสิ้น 69 ประเด็น พบว่า มี 3 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับน้อย ได้แก่ มีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง (ค่าเฉลี่ย 1.32 ± 0.613) ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดการแปลงเป็นเจ้าของพื้นที่หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่บริหารจัดการแปลง เชื่อมโยงเกษตรกรกับหน่วยงานอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาความคล่องตัวในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐกับเกษตรกร และประเด็นที่กล่าวว่า ต้องจำหน่ายภายใน 4 วัน หลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.25 ± 0.807) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วควรขายภายในวันที่เก็บเกี่ยวเลย เพราะหากทิ้งผลผลิตข้ามวันอาจทำให้น้ำหนักผลผลิตลดลง อีกทั้งเกษตรกรจะเก็บเกี่ยวในช่วงหน้าฝน หากจะเก็บไว้รอขายในวันหลังจะต้องมีต้นทุนในการเคลื่อนย้าย และจัดเก็บผลผลิตในที่ปลอดภัยทั้งจากความเสียหายโดยธรรมชาติหรือจาก การถูกลักขโมยผลผลิตได้ จึงไม่มีความจำเป็นต้องระบุให้ขายภายใน 4 วัน ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานผลการวิจัยของ Jaruwat Bangwaek and colleagues (2018) ที่รายงานว่าการเก็บรักษาหัวสดหลังการเก็บเกี่ยวไม่ควรนานเกิน 2 วันหลังเก็บเกี่ยวหรือควรนำมันสำปะหลังมาแปรรูปทันที เมื่อทำการเก็บรักษานานขึ้น จะมีผลทำให้อัตราสูญเสียเพิ่มขึ้น ปริมาณโปรตีน น้ำมัน ค่าความสว่างและความหนืดสูงสุดของแป้งมีค่าลดลง และควรติดต่อกับโรงงานก่อน และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จเกษตรกรต้อง เร่งนำหัวมันสำปะหลังสดส่งโรงงานแปรรูปโดยทันทีและหรือในสภาพวันต่อวันเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเสื่อมสภาพของหัวมันสำปะหลังสด เนื่องมาจากหัวมันสำปะหลังสดมีน้ำเป็นส่วนประกอบร้อยละ 60 ถึง 65 โดยน้ำหนัก จึงทำให้มีอัตราการเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสภาพอากาศร้อนชื้นเช่นประเทศไทย การเสื่อมสภาพของหัวมันสำปะหลังจะปรากฏภายใน 1-3 วัน หลังการเก็บเกี่ยว และมีการ

เข้าทำลายของเชื้อจุลินทรีย์ทำให้เน่าเสียภายใน 5 – 7 วัน (Rickard and Gahan, 1983) สีของเนื่อมันสำปะหลัง จะเปลี่ยนแปลงและเปอร์เซ็นต์แป้งในหัวมันสำปะหลังลดลงส่งผลกระทบต่อราคาขาย Wongpichet & Choosin (2005) รวมไปถึงงานวิจัยของ Sethasuk et al (1997) ที่พบว่าคุณภาพของ หัวมันสำปะหลังจะลดลง ถึงแม้จะไม่สามารถสังเกตเห็นได้จากภายนอกก็ตาม และอีก 1 ประเด็นย่อย ได้แก่การใช้เครื่องสับหัวมัน (ค่าเฉลี่ย 1.33) เนื่องจากเกษตรกรมีความเห็นว่า การแปรรูปต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ทั้งทรัพยากรคน เวลา และมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในการใช้เครื่องสับมัน ดังแสดงใน Table 1

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องด้านความคิดเห็นของเกษตรกร ผู้ปลูกมันสำปะหลังต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดขอนแก่น ได้ศึกษา 9 ด้านพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ มีความเหมาะสมมากทั้ง 9 ด้าน คือ ด้านแนวทางการดำเนินงานโครงการแปลงใหญ่ ด้านคุณสมบัติการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการจัดการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการจัดประชุม/อบรม ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้านประชาสัมพันธ์โครงการ วิธีการช่องทางการประชาสัมพันธ์ และด้านการวางแผนการผลิต แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยภายในจะพบว่ามี 3 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับน้อยได้แก่ มีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง (ค่าเฉลี่ย 1.32± 0.613) เกษตรกรต้องจำหน่ายภายใน 4 วันหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.25± 0.807) และการใช้เครื่องสับหัวมัน (ค่าเฉลี่ย 1.33± 0.727) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (มันสำปะหลัง) มีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการรวมกลุ่มกันผลิตและการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มผู้ปลูกมันสำปะหลัง

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. ด้านแนวทางการดำเนินโครงการจากการศึกษาพบว่าในประเด็นการมีผู้บริหารพื้นที่เป็นผู้จัดการแปลงเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าคุณภาพอยู่ในระดับน้อยเนื่องจากผู้จัดการแปลงเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่บริหารจัดการแปลงเชื่อมโยงเกษตรกรกับหน่วยงานอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาความ

คล่องตัวในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐกับเกษตรกร จึงควรมีตัวแทนเกษตรกรเป็นผู้ประสานงานกับผู้จัดการแปลงในพื้นที่ซึ่งเป็นตัวแทนของเกษตรกรแก้ปัญหาความคล่องตัวในการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐกับเกษตรกร ทั้งนี้ตัวแทนเกษตรกรดังกล่าวเป็นผู้อยู่ในพื้นที่ และปฏิบัติจริงจะเห็นสภาพการที่แท้จริงในทุกด้าน จึงสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่ได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เป็นผู้จัดการแปลง ดังนั้นควรมีการหารือกับเกษตรกรเพื่อคัดเลือกตัวแทนประสานงานกับผู้จัดการพื้นที่โดยตรง ให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นซึ่งจะช่วยให้สามารถประสานความร่วมมือกันทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่รับจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในทุกประเด็นแต่หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นจะพบว่าประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาคือ การให้ความรู้ด้านการแปรรูปสินค้าเกษตรและการเพิ่มมูลค่าสินค้าซึ่งปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้สนับสนุนเครื่องสับมันเพื่อให้เกษตรกรแปรรูปสินค้ามันสำปะหลังเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตร และทำการฝึกอบรมการใช้เครื่องสับมัน ซึ่งแม้มูลค่าของมันเส้นที่ได้จากเครื่องสับมันจะมีมูลค่าสูงกว่าการขายหัวมันสดก็ตาม แต่ค่าเฉลี่ยที่ปรากฏในการศึกษาในประเด็นนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเนื่องจากการแปรรูปต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ทั้งทรัพยากรคน เวลา และมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในการใช้เครื่องสับมัน เกษตรกรจึงใช้ประโยชน์กับการสนับสนุนเครื่องสับมันของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นในการส่งเสริมควรเน้นไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังให้ผลผลิตที่ออกมาคุณภาพเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมขายหัวมันสดมากกว่าการแปรรูป

3. ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ จากการศึกษา พบว่าการประชาสัมพันธ์ผ่าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ เกษตรกรผู้นำอาสาสมัคร เกษตร ผู้นำหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงที่สุดซึ่งล้วนเป็นสื่อบุคคลชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรให้ความเชื่อถือและยอมรับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลโดยตรงดีกว่าการสื่อสารผ่านสื่อตัวกลางอื่นๆ

Table 1 Cassava Growers' opinions Towards Implementation on Collaborative Farming Project in Khon Kaen Province.

Opinion issues	Opinion		Interpretation ²
	Mean ¹	S.D.	
1. Implementation guidelines (10 sub-topics)	1.74	0.34	very appropriate
- Area manager is the manager of the collaborative farm	1.32	0.61	Less appropriate
2. Qualifications and conditions for participating in the project (6 sub-topics)	1.74	0.34	very appropriate
3. Knowledge transferred (19 sub-topics)	1.69	0.29	very appropriate
- Must be sell within 4 days after harvest	1.25	0.81	Less appropriate
4. Learning and technology transfer (5 sub-topics)	1.66	0.44	very appropriate
- Using the chopper machine	1.33	0.72	very appropriate
5. Meeting and training (4 sub-topics)	1.58	0.47	very appropriate
6. Input support (6 sub-topics)	1.55	0.43	very appropriate
7. Coordination with other agencies (3 sub-topics)	1.54	0.47	very appropriate
8. Public Relations and communication channels (10 sub-topics)	1.54	0.47	very appropriate
9. Production Planning (6 sub-topics)	1.53	0.47	very appropriate
Overall	1.61	0.41	very appropriate

Note: ¹ average is calculated from the comment level as follows, very appropriate = 2, less appropriate = 1, inappropriate = 0

² Interpreting as follows, the average 1.34 - 2.00 means very appropriate, 0.67 - 1.33 means less appropriate

0.00 - 0.66 means inappropriate

ดังนั้นในการประชาสัมพันธ์โครงการควรใช้วิธีการส่งเสริมผ่านสื่อสารผ่านบุคคลเนื่องจากเป็นการสื่อสาร แบบ 2 ทางสามารถโต้ตอบ ชักถามและแสดงความคิดเห็น ได้ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบสมมุติฐานที่พบว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรด้านการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อบุคคลจะสูงกว่าวิธีการอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดขอนแก่นทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในการทำงานวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านไผ่ และสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่นทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์สาขาวิชาการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้คำแนะนำ ตลอดจนการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

References

- Bangwaek J. et al. (2018). *Post-harvest management and quality assessment of cassava*. <http://www.doa.go.th/research/attachment>. (in Thai)
- Department of Agricultural Extension. (2019). *Collaborative farming project guide 2 0 1 9*. Bangkok. <http://www.agriman.doe.go.th/home/agri1/>.(in Thai)
- Rickard, J. E. & Gahan, P. B. (1983). The development of occlusions in cassava *Manihot esculent* Crantz.) root xylem vessels. *Annals of Botany* 52: 811-821
- Sethasook, J., Srising, S., Chankham, J., & Sonlaksab S. (1997). *Study of shelf life and quality deterioration of industrial grade tapioca root*. Rayong Field Crops Research Center Field Crops Research Institute Department of Agriculture Ministry of Agriculture and Cooperatives. (in Thai)
- Srisa-ard, B. (1989). *Preliminary research*. 3rd edition. Bangkok. (In Thai)
- Thongdeerawisuraket, P. (2019). Factors encouraging the participation of farmers converting agricultural land in Kanchanaburi. *Academic Journal Kanchanaburi Rajabhat University*.8(1): 107-118. (in Thai)

Wongpichet S. and Chusilp, S., (2005). *Development of Harvesting Process. Cassava with a cassava digger.* Research Report: Faculty of Engineering Khon Kaen University. (in Thai)

Research article

Cassava growers' opinions towards implementation on collaborative farming project in Khon Kaen province

Kanitta Chaleepleam, Krailert Taweekul* and Fakjit Palinthorn

Department of Agricultural Extension and System Approaches, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University, Mueang, Khon Kaen 40002, Thailand

---

ARTICLE INFO

Article history

Received: 2 November 2020

Revised: 2 February 2021

Accepted: 11 February 2021

Online published: 28 June 2021

Keyword

Cassava

Collaborative farm

Large-sacale farming

Opinion

ABSTRACT

This research study was to study the opinions of cassava farmers towards the implementation of the collaborative project in Khon Kaen. Sampling was selected by cassava growers who participated in the collaborative project in Khon Kaen, totaling 9 districts and 166 respondents were interviewed. The result revealed that the opinions of cassava growers were at a high level in all 9 topics (69 sub-topics), with the overall average of 1.61. The ranked in descending order, namely 1) Implementation Guidelines (mean 1.74±0.34) 2) qualifications and conditions for project participation (average 1.74±0.34) 3) knowledge transferred (mean 1.69±0.29) 4) Learning and technology transfer (average 1.66±0.44) 5) meeting and learning (Mean 1.58±0.47) 6) inputs support (mean 1.55±0.43) 7) Coordination with other agencies (mean 1.54 ± 0.47) 8) Public relations and communication channels (mean 1.54±0.47) and 9) production planning (average 1.53±0.47) which indicated that farmers realized the importance of agricultural extension projects. Farmers cooperate in their operations. This implements the project objectives and farmers will likely follow the continued implementation of the project and the production of cassava in the next year is likely to be more efficient.

---

*Corresponding author

E-mail address: tkrai@kku.ac.th (K. Taweekul)

Online print 27 June 2021. Copyright © 2021. This is an open access article, production and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2021.11>